

Biuletenio tematika ir tema

Klimato kaita

Biuletenio laidos antraštė, probleminis klausimas

Katalikų Bažnyčios vaidmuo kovoje su klimato kaita

Esminiai žodžiai

Katalikų Bažnyčia, klimato kaita, aplinkosauga, popiežius, enciklika *Laudato Si'*, Vatikanas

Serija ir registracijos numeris

S-2025-6

Leidimo data

2025-07-21

Leidimo vieta

Vilnius

Žanras

☒ Analitinė apžvalga ☐ Kita

Šaltiniai: kategorijos

- ☐ Teisės aktai ☐ Politinė komunikacija
- ☒ Analitinių centrų kūriniai / leidiniai
- ☒ Žiniasklaidos turinys ☒ Socialinių tinklų turinys
- ☐ Statistiniai duomenys ☐ Mokslo darbai
- ☐ Metainformaciniai produktai
- ☐ Išviešinti slapti / privatūs duomenys

Šaltiniai: nuo - iki

2008 01 01 -
2025 05 30

Šaltiniai: kalbos

- ☒ Lietuvių k. ☐ Lenkų k.
- ☒ Anglų k. ☐ Kitos ES kalbos
- ☐ Rusų k. ☐ Kitos

Citavimui (APA stiliumi)

Nacionalinė biblioteka, Informacijos analitikos skyrius (2025). *Katalikų Bažnyčios vaidmuo kovoje su klimato kaita* (S-2025-6). Vilnius.

Kontaktiniai duomenys

Informacijos analitikos skyrius; analitika@lnb.lt. Nacionalinė biblioteka, Gedimino pr. 51, 01109 Vilnius.

Turinio apžvalga

Šio darbo tikslas:

- paanalizuoti Katalikų Bažnyčios vaidmenį klimato kaitos kontekste;
- apžvelgti doktrinius pagrindus bei praktinę veiklą;
- identifikuoti galimus pokyčius naujojo pontifikato kontekste;
- išskirti akcentus, į ką atkreipti dėmesį ateityje.

1. Įžanga

Klimato kaita pripažįstama kaip vienas sudėtingiausių ir plačiausių pasekmių turinčių globalių iššūkių, kuriam spręsti reikalingas sisteminis daugiasektorinis atsakas. Katalikų Bažnyčia – reikšmingą moralinį autoritetą turinti ir per 1,4 milijardo tikinčiųjų pasaulyje vienijanti institucija – formuoja savitą teologinį ir etinį požiūrį į aplinkosaugos problemas bei skatina konkrečius veiksmus klimato kaitos švelninimo srityje.

Klimato kaitos fenomenas atskleidžia ne tik aplinkosaugos, bet ir gilesnių socialinių teisingumo bei etikos dimensijų spektrą, ypač akcentuojant neproporcingą poveikį socialiai pažeidžiamoms populiacijos grupėms. Popiežiaus Pranciškaus (pontifikato laikotarpis 2013–2025 m.) vadovavimo metais Bažnyčios

angažuotumas aplinkosaugos klausimais patyrė kokybinį poslinkį, ypač po enciklikos *Laudato Si'* publikavimo 2015 metais.

2025 m. gegužės 8 d. 267-uoju Romos popiežiumi išrinktas kardinolas Robertas Francis Prevostas, pasirinkęs Leono XIV vardą. Naujojo pontifiko inauguracija sutampa su kritiniu laikotarpiu, kai tarptautinė bendruomenė intensyviai ieško veiksmingų klimato kaitos švelninimo strategijų. Vadovybės kaita Vatikane sudaro prielaidas analizuoti galimus Bažnyčios pozicijos klimato klausimais tęstinumo ar transformacijos scenarijus, atsižvelgiant į susiklosčiusius institucinius įsipareigojimus bei naujų vadovų prioritetus.

2. Religinių vertybių ir etikos vaidmuo formuojant visuomenės požiūrį į klimato kaitą

Sudėtinga klimato kaitos problema reikalauja ne tik mokslinių, politinių ir ekonominių sprendimų, bet ir gilių moralinės bei etinės refleksijos. Šiame kontekste vis svarbesnį vaidmenį atlieka religijos, turinčios didelį moralinį autoritetą ir darančios įtaką milijardams žmonių.

Pažymėtina, kad **daugelis religijų puoselėja šventuosiuose tekstuose ir tradicijose įtvirtintas aplinkosaugos ir rūpinimosi kūrinių idėjas**, pvz.:

- **krikščionybė.** Pagal Bibliją žmogus yra įpareigotas „dirbti ir rūpintis“ Edeno sodu – tai dažnai interpretuojama kaip kvietimas būti geru gamtos valdytoju, o ne išnaudotoju. Popiežiaus Pranciškaus enciklika *Laudato Si'* (2015 m.) ir apaštališkasis paraginimas *Laudate Deum* (2023 m.) pabrėžia „integralią ekologiją“, siejančią aplinkosaugą su socialiniu teisingumu ir raginančią ekologiniam atsivertimui.
- **Islamas.** Korane pabrėžiama žmogaus, kaip Dievo vietininko žemėje (arab. *khalifa*), atsakomybė rūpintis kūriniu (arab. *mizan* – pusiausvyra). Aplinkos saugojimas laikomas religine pareiga, o švaistymas ir perteklinis vartojimas smerkiamas.
- **Judaizmas.** Toroje ir Talmude daug įstatymų ir pamokymų, susijusių su aplinkosauga, pavyzdžiui, draudimas naikinti vaismedžius karo metu (hebr. *Bal Tashchit*) ir reikalavimas tausoti gamtos išteklius.
- **Budizmas.** Budizmo mokymai apie tarpusavio priklausomybę (susietumą) ir atjautą (sanskrit. *karuna*) apima visus gyvus padarus, augalus ir aplinką. Kenkimas aplinkai laikomas kenkimu sau ir kitiems.
- **Hinduizmas.** Pagal hindu filosofiją gamta matoma kaip šventa ir neatsiejama nuo dieviškumo. Garbinami įvairūs gamtos elementai, tokie kaip upės, kalnai ir medžiai. Nekenkimo (sanskrit. *ahimsa*) principas taip pat apima pagarbą visai gyvybei.
- **Čiabuvių religijos ir animizmas.** Daugeliui šių religijų tradiciškai būdingas gilus ryšys su gamta, tam tikrų vietovių, gyvūnų ir augalų laikymas šventais ir tvaraus gyvenimo būdo propagavimas.

Šios teologinės ir etinės nuostatos teikia tvirtą moralinį pagrindą jų pasekėjams įsitraukti į kovą su klimato kaita. Siekdamas mažinti ekologinį pėdsaką ir prisidėti prie klimato problemos sprendimo, **religinės organizacijos ir bendruomenės imasi įvairių praktinių veiksmų, pvz.:**

- religinės institucijos pasitelkia savo platformas – bažnyčias, mečetes, šventyklas, mokyklas, universitetus ir pan. – **šviesti tikinčiuosius** apie klimato kaitos priežastis, pasekmes ir galimus sprendimus. Pamokslai, paskaitos, seminarai ir kampanijos socialiniuose tinkluose padeda didinti visuomenės sąmoningumą.
- Religiniai lyderiai ir organizacijos aktyviai **dalyvauja politinėse diskusijose** ir klimato konferencijose, ragina vyriausybes ir tarptautines institucijas imtis ryžtingesnių veiksmų kovojant su klimato kaita, taigi daro įtaką klimato politikai.
- Vis daugiau religinių institucijų ir organizacijų **atsisako investicijų į iškastinio kuro pramonę** ir persiorientuoja į tvarias ir etiškas technologijas.
- Religinės labdaros organizacijos **teikia humanitarinę pagalbą** ir paramą bendruomenėms, kurias jau paveikė klimato kaitos sukeltos nelaimės, tokios kaip sausras, potvyniai ir audros.
- Vis dažniau įvairių religijų atstovai **vienijasi, siekdami bendro tikslo** – kovoti su klimato kaita. Tarpreliginiai dialogai ir iniciatyvos padeda stiprinti bendrą moralinį balsą ir koordinuoti veiksmus.¹
- Religinės organizacijos **imasi veiksmų, kad sumažintų savo pačių poveikį aplinkai**, pvz., skatina energijos taupymą, atsinaujinančiosios energijos šaltinių naudojimą, atliekų mažinimą, tvarų ūkininkavimą ir ekologišką transportą.²

Vatikanas jau kurį laiką rodo sektiną pavyzdį kovos su klimato kaita srityje – dar 2008 m. ant Pauliaus VI audiencijų salės stogo įrengta didelė saulės elektrinė. Panašios iniciatyvos plinta ir viso pasaulio vyskupijose bei parapijose – Italijoje, Jungtinėse Amerikos Valstijose (JAV), Filipinuose ir kitur diegiamos saulės baterijos bei energijos taupymo sprendimai.

Judėjimas *Laudato Si'* aktyviai skatina parapijas ir vienuolynus mažinti plastiko vartojimą, rūšiuoti atliekas ir rinktis ekologišką produkciją.

Vis daugiau religinių institucijų atsisako investicijų į iškastinio kuro pramonę. Dar 2017 metais skelbta, kad šį žingsnį žengė per 40 katalikiškų organizacijų, tarp kurių – Asyžiaus vyskupija. 2022 m. prie šios iniciatyvos prisijungė jau per 200 katalikiškų organizacijų visame pasaulyje.

Vokietijos vyskupų konferencija užsibrėžė tikslą iki 2030 m. sumažinti anglies dioksido išmetimą perpus. Daugelis šalies parapijų ir vienuolynų diegia saulės elektrines, šilumos siurblius ir renovuoja pastatus pagal tvarumo principus. Asyžius, šv. Pranciškaus gimtinė, tapo pirmuoju Italijos miestu, paskelbusiu nepriklausomybę nuo iškastinio kuro, o vietos bažnyčios investuoja į atsinaujinančiuosius energijos šaltinius.

Anglikonų Bažnyčia iki 2030 m. siekia tapti vadinamosios nulinės emisijos institucija. Šiam tikslui įgyvendinti parapijose diegiamos saulės ir vėjo jėgainės, o pastatai renovuojami pagal tvarumo standartus. 2023 m. Anglikonų Bažnyčia paskelbė visiškai atsisakanti investicijų į iškastinio kuro bendroves ir tapo viena didžiausių religinių

¹ Yale Forum on Religion and Ecology. (n. d.). Prieiga per internetą: <https://fore.yale.edu/>

² Laudato Si' Movement. Catholic institutions divest from fossil fuels. (n. d.). Prieiga per internetą: <https://laudatosimovement.org/divestment/>
Church of England. (2024 m. gegužės 7 d.). Keeping climate change on the agenda: A new resource. Prieiga per internetą:

<https://www.churchofengland.org/about/environment-and-climate-change/keeping-climate-change-agenda-new-resource>

Vatikanas atskleidė ambicingus saulės energijos panaudojimo planus. (2008 m. lapkričio 27 d.). Prieiga per internetą:

<https://www.lrytas.lt/it/visata/2008/11/27/news/vatikanas-atskleide-ambicingus-saules-energijos-panaudojimo-planus-5866285>

Vatikane įrengta saulės energiją naudojanti elektros jėgainė. (2008 m. lapkričio 24 d.). Prieiga per internetą:

<https://www.bernardinai.lt/2008-11-24-vatikane-irengta-saules-energija-naudojanti-elektros-jegaine/>

Vatikanas ir atsinaujinantys energijos šaltiniai. (2008 m. rugsėjo 23 d.). Prieiga per internetą: <https://www.bernardinai.lt/2008-09-23-vatikanas-ir-atsinaujinantys-energijos-saltiniai/>

Bažnyčia ir ekologija: nagrinėja, kaip tikėjimas gali prisidėti prie tvarios ateities. (2024 m. spalio 8 d.). Prieiga per internetą:

<https://www.onosbaznycia.lt/baznycia-ir-ekologija-nagrineja-kaip-tikejimas-gali-prisideti-prie-tvarios-ateities/>

organizacijų, įgyvendinusių tokį sprendimą. Tūkstančiai šios bendruomenės bažnyčių jau naudoja saulės modulius, šilumos siurblius ir žaliąją energiją.

JAV ir Izraelio sinagogose taip pat žengiama tvarumo keliu: diegiami saulės moduliai, populiarinamas „žaliojo šabo“ (angl. *Green Shabbat*) projektas, skatinama mažinti atliekas ir rinktis etiškai bei tvariai pagamintą maistą. Judėjimas *Jewish Climate Action Network* 2014 m. pradėjo kampanijas, raginančias žydų fondus ir bendruomenes neinvestuoti į iškastinio kuro pramonę. Sinagogose aktyviai diegiamos saulės baterijos, organizuojami „žaliojo šabo“ renginiai ir skatinamas tvarus gyvenimo būdas.

Vienoje moderniausių pasaulyje ekologiškų mečečių – 2019 m. Jungtinėje Karalystėje pastatytoje Kembridžo centrinėje mečetėje – meistriškai derinami pažangūs architektūros, statybos, lietaus vandens surinkimo ir energijos taupymo sprendimai. 2015 m. kelios dešimtys musulmonų organizacijų ir lyderių paskelbė Islamo deklaraciją dėl pasaulinės klimato kaitos ir paragino musulmonų institucijas atsisakyti investicijų į iškastinio kuro pramonę.

Lietuvoje taip pat vyksta teigiamų pokyčių, pvz., Kretingos pranciškonų vienuolynas dar 2019 m. įsirengė saulės elektrinę, kuri patenkina dalį vienuolyno ir parapijos energijos poreikių. Vilniaus arkivyskupija ir kitos parapijos aktyviai dalyvauja *Laudato Si'* savaitės renginiuose, skatina atliekų rūšiavimą, ekologinį švietimą, medžių sodinimą, taip pat organizuoja „žaliąsias“ stovyklas vaikams. Kai kurios Lietuvos parapijos, pavyzdžiui, Vilniaus evangelikų liuteronų parapija, diegia atliekų rūšiavimo sistemas, naudoja energiją taupančias elektros lemputes ir propaguoja tvarų vartojimą.

Nepaisant aktyvesnio religinių bendruomenių įsitraukimo į kovos su klimato kaita veiklas, šioje srityje vis dar **esama sisteminio pobūdžio sunkumų, iš kurių svarbiausi:**

- **požiūrių heterogeniškumas.** Ne visos religinės bendruomenės ir jų nariai vienodai suvokia klimato kaitos problemos rimtumą ir būtinybę veikti. Egzistuoja įvairių teologinių ir politinių požiūrių.
- **išteklių ribotumas.** Pereiti prie tvarių praktikų ir daryti realų poveikį gali būti sudėtinga dėl finansinių, logistinių ar politinių priežasčių.
- **Mokslo skepticizmas.** Kai kuriose religinėse bendruomenėse vis dar pakanka skeptiškumo dėl su klimato kaita susijusio mokslo.

Nepaisant šių iššūkių, **religijos formuoja reikšmingą veiksnių klimato kaitos švelninimo procese per tris pagrindinius mechanizmus: (1) moralinio legitimumo suteikimą aplinkosauginėms veikloms, (2) gausesnių bendruomenių sutelkimą ir (3) išteklių nukreipimą tvarumo tikslams.** Religijų įnašas į klimato politiką charakterizuotinas integraciniu požiūriu, siejančiu aplinkosaugos ir socialinio teisingumo klausimus. Šis holistinis metodas gali suteikti reikšmingą papildymą technokratiniais klimato politikos sprendimams.

3. Katalikų Bažnyčia ir klimato kaita

Katalikų Bažnyčia, viena didžiausių pasaulio religinių institucijų, XXI a. pradžioje klimato kaitos klausimu formavo specifinę poziciją, sujungiančią teologinius principus su praktiniais aplinkosaugos sprendimais. Stebėta institucijos laikysenos evoliucija nuo fragmentiškų pasisakymų aplinkosaugos tema iki sisteminio klimato kaitos švelninimo strategijos formavimo.

Katalikų Bažnyčios įsitraukimas į klimato problemos sprendimą remiasi keliais teologiniais ir doktriniais pagrindais:

Analitinių apžvalgų archyvas: <https://lnb.lt/istekliai/kiti-istekliai/analitines-apzvalgos>

Cituojant arba naudojant šį šaltinį, nuoroda į Nacionalinę biblioteką yra būtina.
Šioje apžvalgoje pateikiamas turinys nėra oficiali Nacionalinės bibliotekos nuomonė.

LNB / IAS / S / 2025-07-21 / Psł. 4 iš 14
© Nacionalinė biblioteka, 2025 / Слава Україні!

- kūrinių globa. Biblijoje pabrėžiama žmogaus, kaip Dievo kūrinių valdytojo, pareiga ne tik naudotis gamtos turtais, bet ir rūpintis ja, kad būtų išsaugota ateities kartoms.
- Žmogaus orumas ir bendras gėris. Klimato kaita kelia grėsmę žmogaus orumui ir bendrajam gėriui, ypač pažeidžiamoms visuomenės grupėms.
- Solidarumas. Krikščioniškasis solidarumo principas reikalauja rūpintis artimu ir ypač tais, kurie kenčia labiausiai. Klimato kaitos kontekste tai reiškia bendrystę su tais, kuriuos labiausiai paveikė klimato krizė, taip pat su ateities kartomis.
- Nuodėmė prieš kūrinių. Popiežius Pranciškus kalbėjo apie „nuodėmę prieš kūrinių“, pabrėždamas moralinį aspektą, susijusį su aplinkos degradacija.

Esminis dokumentas, apibrėžiantis Katalikų Bažnyčios požiūrį į aplinkosaugą ir klimato kaitą, yra **2015 m. popiežiaus Pranciškaus enciklika *Laudato Si'* : sulla cura della casa comune (apie rūpinimąsi bendrais namais)**. Ši enciklika novatoriška tuo, kad joje ne tik atkreipiamas dėmesys į aplinkos problemas – jos siejamos su socialine bei ekonomine nelygybe, pabrėžiama „integralios ekologijos“ samprata.³

Enciklika *Laudato Si'* reprezentuoja precedento neturintį Vatikano doktrininių įsipareigojimą aplinkosaugos klausimais. Dokumente identifikuojami trys pagrindiniai **analitiniai lygmenys**:

- **etiologinis** – sisteminė klimato kaitos priežasčių analizė, apimanti technokratinės paradigmos kritiką ir neoliberalaus kapitalizmo poveikio aplinkai vertinimą.
- **Fenomenologinis** – klimato kaitos pasekmių dokumentavimas, akcentuojant neproporcingą poveikį socialiai pažeidžiamiems gyventojų sluoksniams.
- **Normatyvinis** – „integralios ekologijos“ koncepcijos formulavimas siejant aplinkosaugos ir socialinio teisingumo imperatyvus.

Enciklikos diskurse klimato kaita konstruojama ne kaip technokratinė problema, o kaip moralinis iššūkis, reikalaujantis fundamentalių ekonominių ir socialinių struktūrų transformacijų.

Pagrindinės *Laudato Si'* mintys:

- **integrali ekologija.** Popiežiaus Pranciškaus teigimu, aplinkos kaita ir socialinės problemos yra glaudžiai susijusios. Negalima spręsti vienos problemos ignoruojant kitą. „Integrali ekologija“ apima aplinkosauginį, ekonominį, socialinį, kultūrinį ir kasdienio gyvenimo lygmenis.
- **„Bendrų namų“ samprata.** Žemė įvardijama kaip „bendri namai“, už kuriuos visi esame atsakingi ir turime jais rūpintis.
- **Moralinė pareiga veikti.** Klimato kaita ir aplinkos degradacija yra moralinės problemos, reikalaujančios skubių ir ryžtingų veiksmų.
- **Turtingųjų šalių atsakomybė.** Enciklikoje pabrėžiama didesnė turtingųjų šalių atsakomybė už klimato kaitą dėl jų istorinės taršos šiltnamio efektą sukeliančiomis dujomis.

³ Laudato Si' Research Institute. (n. d.). Prieiga per internetą: <https://lsri.campion.ox.ac.uk/>

Analitinių apžvalgų archyvas: <https://lnb.lt/istekliai/kiti-istekliai/analitines-apzvalgos>

- **Rūpinimasis silpnesniaisiais.** Klimato krizė labiausiai paveikia vargingiausius gyventojus, mažiausiai prisidėjusius prie jos atsiradimo. Rūpinimasis kūrinių yra glaudžiai susijęs su rūpinimusi vargšais.
- **Kvietimas atsiversti** (ekologinis atsivertimas). Būtinasis gilus mentaliteto pokytis – vartotojiškumo ir destraktyvaus požiūrio į gamtą atsisakymas.⁴

2023 m. spalio 4 d. popiežius Pranciškus paskelbė apaštališkąjį paraginimą *Laudate Deum* (iš lotynų k. „Šlovinkite Dievą“), kuris yra *Laudato Si'* tęsinys ir atnaujinimas, atsižvelgiant į naujausius mokslinius duomenis apie klimato kaitą ir pažangos sprendžiant šią problemą trūkumą.

Pagrindinės *Laudate Deum* mintys:

- **klimato krizės spartėjimas.** Dokumente konstatuojama, kad klimato krizė sparčiai gilėja, o atsakas į ją yra per lėtas ir nepakankamas.
- **Žmogaus veiklos įtaka.** Dar kartą patvirtinama, kad klimato kaitą pirmiausia lemia žmogaus veikla.
- **Politinis neveiknumas.** Kritikuojamas nepakankamas tarptautinės bendruomenės ryžtingumas ir politinis neveiknumas sprendžiant klimato problemas.
- **Vatikano įsipareigojimas.** Dar kartą pabrėžiamas Vatikano įsipareigojimas siekti nulinės emisijos iki 2050 m.
- **Kvietimas veikti visiems.** Paraginimas skirtas ne tik katalikams, bet visiems geros valios žmonėms, jie skatinami imtis konkrečių veiksmų.

Be šių pagrindinių dokumentų, įvairios Vatikano institucijos, vyskupų konferencijos ir atskiri vyskupai nuolat skelbia pareiškimus ir rekomendacijas, susijusias su aplinkosauga ir klimato kaita, pabrėžiantys Bažnyčios įsipareigojimą šioje srityje.⁵

Katalikų Bažnyčia neapsiriboja tik pamokymų skelbimu – visame pasaulyje organizuojamos įvairios iniciatyvos ir veiklos, skirtos klimato kaitos problemai spręsti:

- **advokacija ir politinės veiklos.** Vatikanas ir vietinės Bažnyčios atstovybės aktyviai dalyvauja tarptautinėse klimato derybose, skatina priimti ambicingesnius klimato tikslus ir vykdyti teisingą perėjimą prie tvarios ekonomikos. Daugelis vyskupų konferencijų ir katalikiškų organizacijų, siekdamos palankių aplinkosaugos politikos sprendimų, daro įtaką savo šalių vyriausybėms.

⁴ Golan, G. (2015 m. birželio 18 d.). The Green Pope: A Closer Look at Pope Francis's Historic Climate Change Encyclical. Prieiga per internetą: <https://independent.org/2015/06/the-green-pope-a-closer-look-at-pope-francis-historic-climate-change-encyclical/>
Pope Francis: Conversion of humanity necessary to heal the earth. (2020 m. rugsėjo 3 d.). Prieiga per internetą: <https://www.vaticannews.va/en/pope/news/2020-09/pope-francis-conversion-of-humanity-necessary-to-heal-the-earth.html>

⁵ Pranciškus. (2013 m. lapkričio 24 d.). Evangelii Gaudium: Apaštališkoji paraginimas apie Evangelijos skelbimą šiandieniniame pasaulyje. Prieiga per internetą: https://www.vatican.va/content/francesco/en/apost_exhortations/documents/papa-francesco_esortazione-ap_20131124_evangelii-gaudium.html

Pranciškus. (2020 m. vasario 2 d.). Querida Amazonia: Post-Synodal Apostolic Exhortation to the People of God and to All Persons of Good Will. Prieiga per internetą: https://www.vatican.va/content/francesco/en/apost_exhortations/documents/papa-francesco_esortazione-ap_20200202_querida-amazonia.html

- **Švietimas ir sąmoningumo didinimas.** Katalikų Bažnyčia vykdo švietėjišką veiklą, didina visuomenės supratimą apie klimato kaitos problemas ir skatina atsakingą vartojimą bei elgesį per parapijas, mokyklas, universitetus ir pan.
- **Tvarios praktikos Bažnyčios institucijose.** Vis daugiau vyskupijų, vienuolynų, mokyklų ir kitų Bažnyčios institucijų diegia ir palaiko tvarias praktikas, tokias kaip energijos taupymas, atsinaujinanti energetika, atliekų mažinimas, tvarus ūkininkavimas.
- **Iškastinio kuro atsisakymas.** Daugėja katalikiškų organizacijų ir institucijų, atsisakančių investicijų į iškastinio kuro pramonę, jos persiorientuoja į aplinkai palankesnių technologijų plėtrą.
- **Pagalba paveiktoms bendruomenėms.** Katalikiškos labdaros organizacijos teikia pagalbą bendruomenėms, nukentėjusioms nuo klimato kaitos padarinių – sausrų, potvynių, audrų ir kt.⁶

Nepaisant aktyvaus įsitraukimo į klimato klausimus, **Katalikų Bažnyčia patiria sunkumų ir sulaukia kritikos:**

- nors oficiali Bažnyčios pozicija yra aiški, **ne visi katalikai visiškai pritaria jos mokymui** ar yra vienodai įsitraukę į susijusias veiklas. Egzistuoja įvairių požiūrių ir prioritetų skirtumų.
- Tvarių praktikų įgyvendinimas visose Bažnyčios institucijose yra **sudėtingas uždavinys, reikalaujantis finansinių investicijų ir mentaliteto pokyčių.**
- Nors Bažnyčia siekia daryti įtaką priimant politinius sprendimus, jos **galimybės yra ribotos**, o klimato politikos formavimą veikia daugybė skirtingų interesų.
- Kai kurie katalikai, kaip ir platesnė visuomenė, yra **skeptiški dėl klimato kaitos.**

Popiežiaus Pranciškaus universalios, socialinio teisingumo idėjomis grįstos nuostatos susiduria su JAV viceprezidento Jameso Davido Vance'o propaguojamu konservatyviu, identitetu paremtu katalikybės modeliu. Pranciškaus socialinis mokymas, ypač akcentuojantis migrantų, socialinės atskirties ir tarpreliginio dialogo klausimus, sulaukė konservatyvių katalikų pasipriešinimo JAV ir kitose Vakarų šalyse. Šis konfliktas atspindi Vakarų visuomenės ryškėjantį skilimą tarp „atviros“ ir „identitetinės“ katalikybės. Mirus Pranciškui tokia poliarizacija greičiausiai neišnyks, todėl naujasis popiežius turės ieškoti būdų, kaip suvaldyti gilėjančią katalikų bendruomenės krizę.

Vance'as, 2019 m. atsivertęs į katalikybę, tapo JAV nacionalinio populizmo ir „integralistinės“ katalikybės srovės simboliu. Jis viešai kritikavo Pranciškų ir gynė griežtą tradicinę doktriną. Vance'o retorikoje dominuoja kova prieš „globalistinį liberalizmą“, griežti pasisakymai prieš migrantus ir už „tikrų tikinčiųjų teises“.⁷

Skilimas tarp „konservatyvių“ ir „prisitaikančių“ katalikų nėra naujas – jis tęsiasi nuo XX a. vidurio, tačiau pastaraisiais metais dėl socialinių, politinių ir bažnytinių skandalų tapo ypač aštrus. Pranciškaus bandymas reformuoti Bažnyčią ir skatinti įtrauktį buvo interpretuotas kaip „pavojaingas nuokrypis“ nuo tradicijos.

Didelė dalis JAV katalikų (apie 60 proc. jų 2024 m. balsavo už prezidentą Donaldą Trumpą) atvirai priešinosi Pranciškaus socialinei darbotarkei, ypač migrantų, LGBT+ teisių ir ekologijos klausimais. JAV katalikų dešinieji kaltino popiežių „doktrinos išdavyste“ ir reikalavo griežtesnio, „integralistinio“ Bažnyčios kurso.⁸

Katalikų Bažnyčia tapo svarbia globalaus atsako į klimato kaitą veikėja. Popiežiaus Pranciškaus enciklika *Laudato Si'* ir apaštališkasis paraginimas *Laudate Deum* suteikė tvirtą teologinį ir moralinį pagrindą Bažnyčios įsitraukimui į aptariamą sritį. Per švietimą, advokaciją ir konkrečius veiksmus Bažnyčia stengiasi

⁶ Laudato Si' Movement. Who we are. (n. d.). Prieiga per internetą: <https://laudatosimovement.org/who-we-are/>

⁷ Inside Edition. (2025 m. sausio 28 d.). The Green Pope: A Closer Look at Pope Francis's Historic Climate Change Encyclical. Prieiga per internetą: <https://www.youtube.com/watch?v=ZE92eXeeKJo>

⁸ Arnold, T. (2024 m. lapkričio 5 d.). Catholic voters favor Trump over Harris nationally and in swing states, exit polls show. Prieiga per internetą: <https://www.catholicnewsagency.com/news/260297/catholic-voters-favor-trump-over-harris-nationally-and-in-swing-states-exit-polls-show>

didinti sąmoningumą, skatinti tvarias praktikas ir prisidėti prie palankesnės ateities kūrimo. Nors susiduriama su sunkumais, Bažnyčios įsipareigojimas rūpintis „bendrais namais“ išlieka tvirtas ir yra svarbus pasaulinio atsako į klimato krizę veiksnys.

Katalikų Bažnyčios pozicijos klimato klausimu analizė atskleidžia įdomų paradoksą – progresyvios doktrininės pozicijos kontrastuoja su konservatyviomis vidinėmis tendencijomis. Popiežiaus Pranciškaus laikotarpio doktrininės inovacijos yra svarbus indėlis į globalų klimato diskursą, tačiau vidiniai prieštaravimai apriboja jų praktinį įgyvendinimą. 2025 metų gegužės mėnesį išrinkto popiežiaus Leono XIV kadencija prasideda esant kritiniam kontekstui, kai Bažnyčia turi rinktis tarp doktrininės tęstinumo ir vidinės vienybės atkūrimo imperatyvų.

4. Popiežiaus Pranciškaus vaidmuo klimato kaitos politikoje: institucinio autoriteto ir moralinės lyderystės sintezė

2013 metais 266-uoju Romos popiežiumi išrinktas ir Pranciškaus vardą pasirinkęs Jorge Mario Bergoglio reprezentavo esmines institucines ir ideologines transformacijas Katalikų Bažnyčios istorijoje. Būdamas pirmasis popiežius jėzuitas, pirmasis Amerikos atstovas šiose pareigose bei pirmasis hierarchas, pasirinktas po pirmtako atsistatydinimo procedūros, Pranciškus inicijavo sisteminius institucinius popiežystės pokyčius, orientuotus į paprastumo ir socialinio teisingumo principų įgyvendinimą.

Popiežiaus Pranciškaus klimato kaitos naratyvas buvo konstruojamas remiantis trijų pagrindinių elementų sinteze: teologine krikščionių atsakomybės už kūrinių doktrina, socialinio teisingumo principais bei moksline klimato kaitos evidencija. Toks derinys popiežiui leido konstruoti moralinį autoritetą, transcenduojantį tradicinės religijos ir politikos ribas bei formuojantį dvasinius ir pragmatinius imperatyvus sujungiantį hibridinį diskursą.

Popiežius Pranciškus nuo savo pontifikato pradžios aktyviai ir nuosekliai kėlė klimato kaitos problemą į pasaulinę darbotvarkę, tapdamas vienu ryškiausių moralinių ir dvasinių šios srities lyderių. Pranciškaus vaidmuo neapsiribojo vien religiniu mokymu – jo veikla apėmė aktyvią advokaciją, politinį įsitraukimą ir nuolatinį raginimą imtis konkrečių veiksmų planetos ir jos gyventojų labui.

Vienas stipriausių popiežiaus Pranciškaus įtakos aspektų – jo moralinis autoritetas. Daugybę sekėjų visame pasaulyje turinčios Katalikų Bažnyčios lyderio žodžiai pasiekė ne tik tikinčiuosius, bet ir politikus, mokslininkus bei plačiąją visuomenę. Popiežius nuolat pabrėžė klimato kaitos moralinį imperatyvą, teigė, kad rūpinimasis kūriniu yra neatsiejama krikščioniškojo tikėjimo dalis.

Kaip jau minėta, **enciklika *Laudato Si'* laikoma vienu svarbiausių dokumentų, dėsančių Bažnyčios poziciją klimato kaitos klausimu.** Popiežius Pranciškus jame ne tik apibrėžė aplinkosaugos problemas, bet ir analizavo jų socialines, ekonomines bei etines priežastis ir pasekmes. Įkvėpdama diskusijas ir

veiksmus dėl Paryžiaus klimato susitarimo *Laudato Si'* padarė reikšmingą poveikį tiek katalikų bendruomenei, tiek tarptautinei politikai.⁹

Praėjus aštuoneriems metams po *Laudato Si'* pasirodymo buvo paskelbtas popiežiaus Pranciškaus **apaštališkasis paraginimas *Laudate Deum* - atnaujintas kvietimas veikti**. Jame dar kartą pabrėžiamas klimato krizės rimtumas ir apgailestaujama dėl nepakankamos pažangos sprendžiant šią problemą. Pranciškus kritikavo politinį neveiknumą, dezinformaciją ir ekonominius interesus, trukdančius imtis ryžtingų veiksmų šioje srityje. *Laudate Deum* yra aiškus raginimas neprarasti vilties ir toliau aktyviai siekti klimato teisingumo.

Popiežius nuolat kreipėsi į pasaulio lyderius, Jungtines Tautas (JT) ir kitas tarptautines organizacijas, ragindamas priimti didesnius įsipareigojimus mažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijas ir remti pažeidžiamiausias šalis. Jo dalyvavimas ir kalbos tokiuose renginiuose kaip JT klimato kaitos konferencijos COP teikė moralinį svorį diskusijoms ir skatino brėžti ambicingesnius tikslus. Popiežius nuolat susitikdavo su įvairių šalių prezidentais, ministrais ir verslo lyderiais, tiesiogiai išdėstydavo jiems savo rūpestį dėl klimato kaitos ir ragino imtis konkrečių veiksmų.

Vatikanas, vadovaujamas popiežiaus Pranciškaus, taip pat ėmėsi konkrečių veiksmų, kad taptų pavyzdžiu tvarumo srityje. Inicijuota projektų, skirtų paskatinti energijos taupymą, atsinaujinančiųjų šaltinių energijos naudojimą ir nulinės emisijos tikslų siekimą.

Popiežius visus tikinčiuosius ragino permąstyti savo santykį su kūriniu ir atsisakyti individualaus bei kolektyvinio elgesio, prisidedančio prie aplinkos degradacijos. Jis pabrėžė, kad **rūpinimasis aplinka yra ne papildoma veikla, o esminė tikėjimo dalis**. Pranciškaus mokymo įkvėptos katalikiškos parapijos, mokyklos, universitetai ir organizacijos visame pasaulyje ėmėsi įvairių su ekologija ir aplinkosauga susijusių iniciatyvų – švietėjiškų projektų, tvarių praktikų diegimo, aktyvaus dalyvavimo atitinkamose vietos bendruomenių veiklose ir pan.

Popiežius Pranciškus nuolat pabrėžė mokslo svarbą siekiant suvokti klimato kaitos priežastis ir pasekmes. Jis taip pat aktyviai skatino dialogą su kitų religijų lyderiais, pripažindamas, kad klimato problema yra globali ir reikalauja bendro visų žmonių veikimo. Vis tik dėl savo pozicijos klimato kaitos klausimu dvasinis lyderis sulaukė ir kritikos. Kai kurie konservatyvūs katalikų sluoksniai ir politiniai veikėjai ne itin palankiai vertino popiežiaus aktyvų įsitraukimą į šią sritį teigdami, kad Bažnyčia turėtų daugiau dėmesio skirti dvasiniams reikalams.

⁹ Pope on climate crisis: Continue to work for radical change. (2018 m. liepos 6 d.). Prieiga per internetą:

<https://www.vaticannews.va/en/pope/news/2018-07/pope-francis-laudato-si-conference-climate.html>

The Guardian view on *Laudato Si'*: Pope Francis calls for a cultural revolution. (2015 m. birželio 18 d.). Prieiga per internetą:

<https://www.theguardian.com/commentisfree/2015/jun/18/guardian-view-on-laudato-si-pope-francis-cultural-revolution>

Burke, I. (2018 m. rugpjūčio 13 d.). The Impact of *Laudato Si'* on the Paris Climate Agreement. Prieiga per internetą:

<https://lisd.princeton.edu/publications/impact-laudato-si%E2%80%99-paris-climate-agreement>

Analitinių apžvalgų archyvas: <https://lnb.lt/istekliai/kiti-istekliai/analitines-apzvalgos>

Nepaisant stambiaus simbolinio kapitalo, tiesioginė Vatikano įtaka suverenių valstybių klimato politikai lieka ribota. Ekonominių interesų ir geopolitinių realių dominanti dažnai neutralizuoja moralinių argumentų poveikį, be to, įvairių kultūrinių kontekstų klimato percepcijos skirtumai riboja universalios moralinio naratyvo efektyvumą. Neatmestina, kad regioninės interpretacijos gali modifikuoti ar net prieštarauti centrinei Vatikano žinutei.

Pranciškaus pontifikato pozicija tapo precedentu religinės lyderystės modelyje, atskleidė galimybes globalius iššūkius transformuoti į moralinių imperatyvų sistemas. Tačiau šio modelio ilgalaikis efektyvumas priklausys nuo gebėjimo suderinti doktrininį nuoseklumą su pragmatinio politinio poveikio galimybėmis bei išlaikyti institucinį konsensą Katalikų Bažnyčios viduje.

5. Popiežiaus Leono XIV klimato politikos nuostatos: institucinio tęstinumo ir regioninės patirties sintezė

Naujuoju popiežiumi 2025 metų gegužės mėnesį išrinktas amerikietis (ir Peru pilietis), ilgus metus tarnavęs misionieriumi Peru ir ėjęs prefekto pareigas Vyskupų dikasterijoje, kardinolas Robertas Prevostas, pasirinkęs Leono XIV vardą, į Šventąjį Sostą įžengė po Pranciškaus, aktyviai kėlusio klimato klausimus ir raginusio juos spręsti. Taigi naujojo pontifiko kadencija prasideda esant dideliems lūkesčiams dėl Bažnyčios vaidmens klimato diplomatijoje.

Kardinolų sprendimas išrinkti kandidatą, turintį aiškias aplinkosaugos vertybes, interpretuojamas kaip institucinis Pranciškaus aplinkosauginių prioritetų tęstinumo palaikymas. Šis pasirinkimas rodo kolektyvinį įsipareigojimą sistemingai veikti aplinkosaugos srityje.

Nagrinėjant kardinolo Prevosto viešąjį diskursą iki jo tapimo popiežiumi Leonu XIV, identifikuojami **trys pagrindiniai klimato politikos akcentai:**

- **pragmatinis imperatyvas.** 2024 metų lapkričio mėnesio pareiškimas apie būtinybę „pereiti nuo žodžių prie veiksmų“ atskleidžia praktinį požiūrį į gamtos saugojimą; įgyvendinimo prioritetą iškeliamas prieš diskursinį simbolizmą.
- **Santykis su ekologija.** Akcentuojama „abipusio ryšio“ su aplinka koncepcija, kuri priešpriešinama „tironiškajam“ dominavimui. Formuojama teologinė antropologija, atitinkanti popiežiaus Pranciškaus „integralios ekologijos“ paradigmą, tačiau ypatingas dėmesys telkiamas į atsakingo valdymo principą.
- **Institucinė praktika.** Dekarbonizacijos iniciatyvų palaikymas Vatikane rodo, kad technologiniai sprendimai bus vis dažniau integruojami į tikėjimo praktiką ir taps konkrečia atsako į klimato kaitą forma.

Dar būdamas kardinolas Prevostas ne kartą pabrėžė būtinybę imtis konkrečių veiksmų dėl klimato kaitos. 2024 metais lapkričio mėnesį vykusiame seminare jis pareiškė, kad metas pereiti „nuo žodžių prie veiksmų“. Tai rodo, kad naujasis pontifikas pripažįsta problemos rimtumą ir būtinybę ją spręsti. Jis taip pat yra išsakęs požiūrį į žmonijos

Analitinių apžvalgų archyvas: <https://lnb.lt/istekliai/kiti-istekliai/analitines-apzvalgos>

Cituojant arba naudojant šį šaltinį, nuoroda į Nacionalinę biblioteką yra būtina.
Šioje apžvalgoje pateikiamas turinys nėra oficiali Nacionalinės bibliotekos nuomonė.

LNB / IAS / S / 2025-07-21 / Psl. 10 iš 14
© Nacionalinė biblioteka, 2025 / Слава Україні!

santykį su gamta, raginęs kurti abipusį santykį su supančia aplinka. Toks požiūris atitinka platesnį katalikų mokymą apie rūpinimąsi kūriniu. Kardinolas Prevostas teigiamai vertino Vatikano iniciatyvas diegti saulės baterijas ir pereiti prie elektrinių transporto priemonių, taip patvirtindamas, kad pritaria kovai su klimato krize praktinėmis priemonėmis. Prevostas dar 2015 m. socialiniuose tinkluose ragino žmones pasirašyti judėjimo *Laudato Si'* iniciuotą klimato peticiją. Viešas įsitraukimas į klimato advokaciją rodo jo ankstyvą susidomėjimą šiuo klausimu.

Popiežius Leonas XIV nuolat akcentuoja būtinybę pereiti nuo žodžių prie veiksmų. Tai leidžia manyti, kad jis laikysis pragmatiško požiūrio į aplinkosaugos problemas, skatins įgyvendinti konkrečias politikos priemones ir iniciatyvas.¹⁰

Tikėtina, kad popiežius Leonas XIV tęs Pranciškaus pradėtą darbą aplinkosaugos srityje. Popiežius Pranciškus išplėtojo „integralios ekologijos“ koncepciją, pagal kurią aplinkosaugos problemos siejamos su socialinio teisingumo klausimais ir ypač pabrėžiamas poveikis vargšams bei marginalizuotiems žmonėms. Popiežiaus Leono XIV patirtis ir pareiškimai atliepia šį holistinį požiūrį. Nuolatinis popiežių Leono XIV ir Pranciškaus lyginimas indikuoja didelį lūkestį dėl aplinkosaugos politikos tęstinumo. Galima manyti, kad kardinolai, išrinkę Leoną XIV, svarbiu veiksmu laikė pastarojo pritarimą Pranciškaus pažiūroms. „Integralios ekologijos“ koncepcijos akcentavimas pabrėžia esminį Katalikų Bažnyčios požiūrio į klimato kaitą aspektą, kai šis reiškinys traktuojamas ne kaip vien aplinkos problema, bet kaip sudėtingas klausimas, persipinantis su socialine, ekonomine ir etine dimensijomis. Šis požiūris greičiausiai formuos popiežiaus Leono XIV supratimą ir veiksmus.¹¹

Prevostas beveik du dešimtmečius tarnavo misionieriumi Peru, kur tapo Čiklajo vyskupu. Šis regionas yra netoli Amazonės atogrąžų miškų. **Dirbdamas Peru būsimasis pontifikas susidūrė su miškų naikinimo, nelegalios kasybos ir klimato kaitos poveikio pažeidžiamoms bendruomenėms problemomis.** Amazonijos katalikai viliasi, kad tapęs popiežiumi Prevostas saugos šį regioną ir kovos su klimato kaita.

Prevostas taip pat palaikė daug dėmesio Amazonės regionui skiriantį Panamazonijos bažnytinį tinklą. Patirtis Popiežiškosios Lotynų Amerikos komisijos pirmininko pareigose reiškia, kad Prevostas yra susipažinęs su šio žemyno aplinkosaugos problemomis. Peru visuomenės veikėjas Ronaldas Moreno pavadino Leoną XIV „popiežiumi perujiečio širdimi“, pabrėždamas ypatingą jo ryšį su šiuo regionu. **Ši**

¹⁰ Treisman, R. (2025 m. gegužės 9 d.). Pope Leo's stance on key issues, from climate change to LGBTQ+ rights to U.S. politics. Prieiga per internetą: <https://www.npr.org/2025/05/09/nx-s1-5393705/pope-leo-stance-issues-lgbtq-climate-women-politics>

Maceira Rozados, A. (2025 m. gegužės 8 d.). Robert Prevost elected Pope Leo XIV: Will he continue the Vatican's environmental legacy? Prieiga per internetą: <https://smartwatermagazine.com/news/smart-water-magazine/robert-prevost-elected-pope-leo-xiv-will-he-continue-vaticans>

LaCapria, K. (2025 m. gegužės 8 d.). Pope Leo XIV's past comments on growing global crisis resurface. Prieiga per internetą: <https://www.thecooldown.com/green-business/pope-leo-xiv-environmental-speech/>

Shah, S. (2025 m. gegužės 9 d.). World Leaders Call on Pope Leo XIV To Continue Francis's Climate Legacy. Prieiga per internetą: <https://time.com/7284583/world-leaders-pope-leo-francis-climate-legacy/>

Burga, S. (2025 m. gegužės 9 d.). Where Pope Leo Stands on Specific Issues. Prieiga per internetą: <https://time.com/7283887/pope-leo-lgbtq-women-migrants-rights/>

The Guardian view on Pope Leo XIV: a different kind of American leader. (2025 m. gegužės 9 d.). Prieiga per internetą: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2025/may/09/the-guardian-view-on-pope-leo-xiv-a-different-kind-of-american-leader>

From the left and right, US Catholics hope new pope fulfills their hopes. (2025 m. gegužės 8 d.). Prieiga per internetą: <https://apnews.com/article/8121d1584e32a485e9a275a732cebd6>

Pope Leo XIV Says Marriage Is "Between a Man and a Woman". (2025 m. gegužės 10 d.). Prieiga per internetą: <https://www.them.us/story/pope-leo-xiv-gay-marriage-man-woman-vatican>

¹¹ Conclave elects Pope Leo XIV. (2025 m. gegužės 8 d.). Prieiga per internetą: <https://apnews.com/live/conclave-pope-catholic-church-updates-5-8-2025>

gyvenimiška patirtis gali pasitarnauti plėtojant veiksmingą klimato advokaciją bei ieškant tikslinių politikos priemonių, skirtų atogrąžų miškų ir vietinių gyventojų apsaugai.¹²

Pasaulio lyderiai, tarp kurių JT generalinis sekretorius Antonio Guterresas ir Brazilijos prezidentas Luizas Inacio Lula da Silva, **taip pat tikisi, kad popiežius Leonas XIV tęs pirmtako Pranciškaus pradėtą darbą klimato politikos srityje.** Naujam Vatikanui jau įteiktas kvietimas dalyvauti 2025 metais rudenį Brazilijoje vyksiančioje JT klimato kaitos konferencijoje COP30. Gana dažni raginimai popiežiui Leonui XIV tęsti Pranciškaus darbą atspindi visuotinį pripažinimą, kad Katalikų Bažnyčia gali daryti didelę įtaką kovojant su klimato kaita. Apskritai Bažnyčios nusiteikimas išlaikyti aplinkosauginius įsipareigojimus ir lūkesčiai bei spaudimas iš išorės gali iš dalies lemti naujojo popiežiaus veiklos klimato srityje kryptį.

Popiežiaus vardo pasirinkimas turi tam tikrą simbolinę reikšmę. Prevostas pasirinko Leono vardą pagerbdamas popiežių Leoną XIII, kuris 1891 m. paskelbė encikliką *Rerum Novarum*, nagrinėjusią darbuotojų teises bei socialinį teisingumą ir padėjusią pagrindus šiuolaikiniam katalikų socialiniam mokymui.¹³ Katalikų mokyme egzistuoja neatsiejamas ryšys tarp socialinio teisingumo ir aplinkosaugos temų. Popiežiaus pasivadınimas Leonu XIV gali reikšti apsisprendimą toliau akcentuoti šiuos tarpusavyje susijusius klausimus. Kanonų teisės profesoriaus Kurto Martenso nuomone, Leono XIV vardas simbolizuoja popiežiaus Pranciškaus nustatytos Bažnyčios krypties, ypač su socialine sritimi susijusių mokymų, tęstinumą.

Vardo, siejamo su popiežiumi, žinomu dėl dėmesio socialiniam teisingumui, pasirinkimas leidžia manyti, kad popiežius Leonas XIV greičiausiai nagrinės klimato klausimą per socialinio teisingumo prizmę, pabrėždamas neproporcingą klimato kaitos poveikį vargšams ir pažeidžiamiems. **Nuoroda į popiežiaus Leono XIII įsitraukimą į pramonės revoliuciją gali reikšti, kad popiežius Leonas XIV mato paraleles tarp to laikotarpio socialinių permainų ir dabartinių aplinkosaugos bei socialinių iššūkių, keliamų klimato pokyčių ir technologijų pažangos.¹⁴**

Atsižvelgiant į Leono XIV patirtį ir lūkesčius, susijusius su pontifikatu, **labai tikėtina, kad siekdamas rimtesnių, paveikesnių globalių klimato veiksmų jis pasitelks Katalikų Bažnyčios moralinį autoritetą**, pvz., kreipsis tiesiogiai į politinius ir ekonominius lyderius. Popiežiaus patirtis Peru gali lemti

¹² Ott, H., Reals, T. (2025 m. gegužės 8 d.). American Cardinal Robert Prevost chosen as new pope, Leo XIV, by Catholic cardinals. Prieiga per internetą: [https://www.cbsnews.com/news/papal-conclave-2025-new-pope-chosen/CBS+News+2CBS+News+2CBS+News+2Colombo, E. \(2025 m. gegužės 9 d.\). The new Pope, Robert Francis Prevost, Leo XIV, has already spoken about climate and the environment. Prieiga per internetą: https://www.renewablematter.eu/en/new-pope-robert-francis-prevost-leo-xiv-about-climate-environmentrenewablematter.eu+2renewablematter.eu+2renewablematter.eu+2](https://www.cbsnews.com/news/papal-conclave-2025-new-pope-chosen/CBS+News+2CBS+News+2CBS+News+2Colombo, E. (2025 m. gegužės 9 d.). The new Pope, Robert Francis Prevost, Leo XIV, has already spoken about climate and the environment. Prieiga per internetą: https://www.renewablematter.eu/en/new-pope-robert-francis-prevost-leo-xiv-about-climate-environmentrenewablematter.eu+2renewablematter.eu+2renewablematter.eu+2)

Leo will follow Francis.' Amazon Catholics hope the new pope will protect the rainforest. (2025 m. gegužės 9 d.). Prieiga per internetą: <https://apnews.com/article/brazil-amazon-catholics-new-pope-3d97c4977a56fd09bb0d1a55f7c06224>

¹³ Leo XIII. (1891 m. gegužės 15 d.). *Rerum Novarum*: Encyclical of Pope Leo XIII on Capital and Labor. Prieiga per internetą: https://www.vatican.va/content/leo-xiii/en/encyclicals/documents/hf_l-xiii_enc_15051891_rerum-novarum.html

¹⁴ Giorgi, M. (2025 m. gegužės 8 d.). Pope Leo XIV: the heir to the Vatican's green agenda. Prieiga per internetą: <https://strategicenergy.eu/pope-leo-xiv-green-agenda/>

Pineda-Madrid, N. (2025 m. gegužės 8 d.). Pope Leo XIV stands in the social justice tradition. Prieiga per internetą: <https://newsroom.lmu.edu/community/pope-leo-xiv-stands-in-the-social-justice-tradition/>

Winfield, N. (2025 m. gegužės 10 d.). Pope Leo XIV pledges to pursue the reforms of Pope Francis. Prieiga per internetą: <https://www.ncronline.org/vatican/pope-leo-xiv-pledges-pursue-reforms-pope-francis>

Miller, H. (2025 m. gegužės 10 d.). Pope Leo XIV identifies biggest threat to humanity. Prieiga per internetą: <https://www.livenowfox.com/news/pope-leo-xiv-identifies-biggest-threat-humanity>

ypatingą jo dėmesį klimato krizės poveikiui besivystančioms šalims ir vietinėms bendruomenėms bei jų patiriamų problemų sprendimui. Tačiau **išsivysčiusių ir besivystančių šalių interesų konfliktai klimato derybų kontekste gali komplikuoti Leono XIV, kaip neutralaus moralinio balso, poziciją, ypač atsižvelgiant į jo sąsajas su globaliųjų Pietų šalimi.**

Prognozuojama, kad popiežius Leonas XIV išleis svarbių dokumentų aplinkosaugos klausimais, galbūt tęs *Laudato Si'* ir *Laudate Deum* idėjas. Taip pat numanoma iniciatyvų Vatikane, siekiant padaryti jį tvaresniu miestu, tąsa, pavyzdžiui, atsinaujinančiųjų šaltinių energetikos plėtra ir ekologinių praktikų skatinimas. Laukiama, kad pontifikas ir toliau aktyviai dalyvaus tarptautiniuose politiniuose bei ekonominiuose forumuose ir kituose renginiuose, agituos už klimato veiksmus, bendradarbiaus su pasaulio lyderiais. Neatmestina, kad bus siekiama labiau remti katalikų organizacijas ir vietos bendruomenes, dirbančias aplinkosaugos ir atsparumo klimato krizei srityse. Tikėtina, kad popiežius Leonas XIV prioritetą teiks tikinčiųjų ir plačiosios visuomenės švietimui bei sieks didinti informuotumą apie moralinius ir dvasinius klimato kaitos aspektus.¹⁵

Projektuojama popiežiaus Leono XIV klimato politikos trajektorija reprezentuoja ir institucinio tęstinumo su strategine inovacija sintezę. Jo patirtis Lotynų Amerikoje papildė pasaulinę klimato diplomatiją unikalio verte bei potencialiai stiprina atstovavimą globaliųjų Pietų perspektyvai.

Nemažai požymių rodo, kad popiežius Leonas XIV išlaikys aktyvią aplinkosaugos veiklą, greičiausiai pasižymintį aiškia regionine specializacija ir padidintu dėmesiu klimato teisingumo dimensijai. Institucinio pagreičio, išorinių lūkesčių ir asmeninio įsitikinimo konvergencija formuoja palankią aplinką tvariai klimato lyderystei. Tačiau **nuojojo pontifiko sėkmė priklausys nuo gebėjimo valdyti institucines įtampas, išlaikyti platų koalicijos palaikymą ir moralinį autoritetą transformuoti į konkrečius politikos rezultatus.**

Taigi, paanalizavus ankstesnius Leono XIV pareiškimus, sukaupę patirtį ir pasaulio bendruomenės reikiamus lūkesčius, išryškėja labai didelė tikimybė, kad popiežius ir toliau laikys klimato veiksmus prioritetu. Atsižvelgiant į Katalikų Bažnyčios dydį ir moralinį autoritetą, Leono XIV pontifikatas gali daryti nemenką poveikį pasaulinėms kovos su klimato kaita pastangoms. Peršasi išvada, kad popiežius Leonas XIV turi potencialo tapti reikšmingu balsu ir lyderiu šioje nuolatinėje kovoje.

6. Apibendrinimas ir akcentai, į ką atkreipti dėmesį ateityje

Analizuojant Katalikų Bažnyčios vaidmenį kovoje su klimato kaita, akivaizdu, kad ši institucija per pastaruosius dešimtmečius išgyveno reikšmingą paradigmą pokytį – nuo fragmentiškų pasisakymų

¹⁵ Mesa, J. (2025 m. gegužės 9 d.). Pope Leo XIV in his own words: Immigration, euthanasia, abortion and more. Prieiga per internetą: <https://www.newsweek.com/pope-leo-xiv-his-own-words-2070430Newsweek+3Newsweek+3Newsweek+3>
Maqbool, A. (2025 m. gegužės 9 d.). Pope Leo XIV: Continuity the key for Pope seen as unifier. Prieiga per internetą: <https://www.bbc.com/news/articles/c4g2epnpr3ko>

Analitinių apžvalgų archyvas: <https://lnb.lt/istekliai/kiti-istekliai/analitines-apzvalgos>

aplinkosaugos tema iki nuoseklios ir sisteminės klimato kaitos švelninimo strategijos. Bažnyčios pozicija grindžiama ne tik teologiniais principais, tokiais kaip kūrinių globa, solidarumas ir rūpinimasis silpnesniaisiais, bet ir praktiniais veiksmais, apimančiais švietimą, advokaciją, investicijų perorientavimą bei tvarumo iniciatyvas parapijose ir vienuolynuose.

Popiežiaus Pranciškaus enciklika *Laudato Si'* ir apaštališkasis paraginimas *Laudate Deum* tapo kertiniais dokumentais, įtvirtinusiais „integralios ekologijos“ sampratą ir pabrėžusiais moralinę pareigą veikti klimato krizės akivaizdoje. Bažnyčia neapsiriboja teorinėmis kalbomis – vis daugiau katalikiškų institucijų diegia atsinaujinančiosios energijos sprendimus, stengiasi mažinti ekologinį pėdsaką ir aktyviai dalyvauja tarptautinėje klimato politikoje.

Akcentai, į ką atkreipti dėmesį ateityje

- 2025 m. išrinktas popiežius Leonas XIV perima Bažnyčios vairą kritiniu laikotarpiu, kai klimato iššūkiai reikalauja dar didesnio institucinio nuoseklumo bei lyderystės. Būtina stebėti, ar naujasis pontifikas išlaikys Pranciškaus pradėtą „integralios ekologijos“ kryptį, ar imsis naujų prioritetų.
- Vatikano deklaruotas tikslas iki 2050 m. pasiekti nulinę taršiųjų dujų emisiją – ambicingas ir reikalaujantis aiškių tarpinių etapų, resursų mobilizavimo ir stebėsenos. Verta analizuoti, kaip šie įsipareigojimai bus įgyvendinami tiek Vatikane, tiek pasaulinėje Bažnyčios struktūroje.
- Bažnyčia turi unikalią galimybę per savo tinklą mobilizuoti dideles bendruomenes ir formuoti viešąją nuomonę klimato klausimais. Ateityje ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas jaunimo įtraukčiai, edukacijai bei tarpreliginiam bendradarbiavimui.
- Nepaisant vis aktyvesnio įsitraukimo, Bažnyčios viduje išlieka teologinių, politinių ir kultūrinių prieštarų, lemiančių nevienodą klimato problemos suvokimą ir veiksmų intensyvumą. Būtina toliau vystyti dialogą ir mažinti skepticizmą, ypač regionuose, kuriuose klimato mokslas pripažįstamas ribotai.
- Bažnyčios indėlis išskirtinis tuo, kad aplinkosaugos klausimai nuosekliai siejami su socialiniu teisingumu. Toks integralus požiūris gali tapti svarbiu technokratinų sprendimų papildymu, tačiau būtinas nuolatinis dėmesys labiausiai pažeidžiamoms visuomenės grupėms ir nelygybės mažinimui.
- Katalikų Bažnyčia išlieka reikšminga klimato kaitos švelninimo veikėja moraliniu ir praktiniu požiūriais. Jos potencialas mobilizuoti bendruomenes, formuoti viešąją nuomonę ir daryti įtaką politikai – itin aktualus. Perspektyvoje šių veiklų sėkmė priklausys nuo gebėjimo užtikrinti doktrininį nuoseklumą, įgyvendinti praktinius įsipareigojimus ir efektyviai reaguoti į naujus globalius iššūkius.